

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 55.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ДИМИТРИЈЕ РУЖИЋ И ДРАГА РУЖИЋКА.

Кад се човек, после већег и бујнијег дела живота свог, обазре натраг; кад оно доба, у ком се развијао и отимао, озбиљно промотри; кад свој досадашњи рад пред очи своје развије и обележје му да; кад се, једном речи, сам собом почне да разрачунава, и до тога дође, да му живот не само није прохујао узалуд, већ да га је утрошио у корист другима, а можда никако у своју — тај може онда с ведрим челом погледати и у будућност, у ону будућност, која се пружа у крају, и коју ми људи називамо незаборав, у великим приликама пак несамртност.

Сваки јавни рад подвргава се и јавној оцени, и ако је успех повећан по огромну већину народну, онда неће изостати ни јавно признање. Та и на шумном пољу оне јавности, где стечену славу обично много њих главом плате, не изостаје признање ономе, који одржи мегдан. Политика, ратовање, народносни и верски изражаји, друштвене и новчане околности побуђују свагда на изазивање и на делање. Па и ту је осигурана слава ономе, који се у борби одржи, ма да у многим народним слојевима отима очајање маха са уништеног благостања. Радовања, општег радовања нема ту; јер тамо, где се лију горке сузе, где се пролива крв, где се опстанак тамани — тамо не може срце веселије да закуца, и све приређене свечаности само су лажна превлака, којом се покрива и забашурује велика, свеопшта срећа.

Како ли се од тих свечаности разликују усклици, који се тичу човека, који је на просветном пољу себи стекао заслуге! Сваки корак у животу му истоветан је с просветним напредовањем народним и она весела лица, они искрени усклици, на које наилази, јасан су доказ народног одобравања, народног задовољства. Па да такав човек не осети живље куцање у својим грудима? Ах, та како не! Куд он пролази, отиру се сузе; где се он појави, лече се ране; где је он, расте с умним развитком и опште благостање.

А такво признање заслужује сваки трудбеник на просветном пољу; сваки онај, који је допринео к умном и моралном развитку народа

свог. Од школника, тог првог видара, на до представника уметности и песништва, сваки то приноси себе самог на олтар народног развитка. Поборници на сваком пољу заслужују равног признања, јер сваки чини по убеђењу што је најбоље.

Тако и ми одајемо данашњим даном признање, јавно признање поборницима на просветном пољу. Они то заслужују у пуној мери. Четврт века, а од свог рођеног доба најбољи део, утрошито у изображавање, обавештавање народно, будити му свест, народносно осећање, гладити му обичаје и појмове му очистити — то је замата такво дело, које се у кратко не да оценити, али се појмити може, кад се поле озбиљно промисли о њему. И кад се промисли, онда не остаје оном, који има осећања у себи, ништа друго, до поклонити се таквим људма и од срца им кликнути: Хвала вам!

Да кажем коју о струци, којој припадају слављеници? Држим, да није томе место, ни прилика. Али толико морам рећи, да новија естетика досуђује глумовању исто тако важно место, као год и осталим огранцима својим: вајарству, свирци, сликарству, неимарству и песништву. И тако се може рећи, да се и у глумовању постигнути може врхунац човечијег духа, кад су се једаред у томе сложили и — научењаци.

*

Какве ли промене нису проживели; шта све нису, ако и привремено, бивали; како су големо напредовали и на послетку дошли до степена савршенства од оног доба, кад су Димитрије Ружић као Иван у Стеријиним „Хајдучима“, а Драгиња Ружићка као Вукосава у Стеријином „Боју на Косову“ први пут ступили на вреле даске, на којима се приказује свет!!

Сав низ карактера, којима су за четврт века живота дали, да богме, да се неда изнети, али важније карактере можемо забележити, та они су право обележје њиховог рада, они су јасно огледало онога, што су умели и што су учинили. Међ Ружићеве главније карактере спадају: Ђурађ Бранковић, Доситије, Стари бака, Пантелија, Јован

(Низ бисера), Миленко, Максим Црнојевић, Петра Сегединац, Стеван последњи краљ босански, Рошферије, Болинброк, др. Робин, Робен (Записници Ђаволови), Фрања Мор, Шајлок, Кин, Лудвиг XI., Ромео, дон Цезар од Базана, Филип Дерблеј, Отело, Фабрицијус, Фердинанд (Сплетка и љубав), Гренгоар, Кенигсмарк (Сан и јава), Лир, Сигмунд (Живот је сан), Виљем Тел, Цар Јован и још многи други, можда тако исто важни. А скоро ћемо га видети и у приказивању Мефистофела, Хамлета и још других, тако рећи, најтежих карактера позоришних.

Тако нам се исто не да, да изнесемо пред свет све оне карактере, у којима је гђа Ружићка ступила на позорницу. И ту ћемо се ограничити само на мањи број: Фема (Покондирена тиква), Мејрима, Париски колотер, Мила, Обрштар од 18 година, Виконт Леторијер, Орфина (Емилија Галотијеве), Јевросима (Максим Црнојевић), Јелисавета кнегиња црногорска, Малброва, (Чаша воде), Јелисавета (Марија Стјуартова), Маргарита (Нелска кула), Жервеза (Звонар богородичне цркве), Мадлена (Париски кочијаш), Маријана, Милфордова (Сплетка и љубав), грофица Отрвал (Женски рат), Магдалина (Марија и Магдалина), Јакинта (Крвави престо), Мара (Петра Сегединац), војвођиња Буљонска (Адријена Лекувревова), Ида Рајнхолдова (Фабрицијусова ћерка), Илка (Цар Јован).

Леп је то низ, велики су то карактери, уметнички је то успех — с правом се могу онда и поносити, јер имају чиме, и ја могу с најмирнијом савешћу применити на њих своје речи, које сам у почетку изрекао: Димитрије и Драгиња Ружић, разрачунавајући се с досадашњим животом и радом својим, могу поуздано и с ведрим челом гледати у будућност.

*

А ми, који са слављеницима такође славимо просветни догађај у друштвеном развитку свом, ми се радујемо што нам је дозволила судба, да се можемо подичити с њима. Радујмо се, што смо живи дочекали тај свечани дан, а

радујмо се још већма, што су они чили и здрави, и што у том имамо јемства, да ће на досадашњој стази истрајати обоје, и Димитрије Ружић и Драгиња Ружићка. Радујмо се искрено — та то нам не може кратити нико — што су још у пуној снази, те је, као што се надам, још далеко оно доба, да им се ода највеће поштовање; али — као покојницима.

Човечија благодарност била је увек таква, да се својих великих људи сетила тек онда, кад их више није било; шта више, она је тако ударила странпутицом, да јој је чисто неправдо било, што се који великан постарао за себе, те није спао на варљиву помоћ људску, нити ју је тражио. Немци су Шилера волели и обожавали још за живота, јер их је увек требао, а имућног Гете-а нису марили, јер он није требао њих. Па каква је вајда била Шилеру што су га баш тако волели? Материјално стање било му је обезбеђено — после смрти.

Оно стоји и то, да гдекоји још за живота улазе у дворану славе, а гдекоји тек после смрти; али стоји и то, да се од оних, који су још за живота доспели у ту дворану, после смрти већина избаци опет напоље, и да се тек мало њих одрже на свом месту. Али где сав народ, где сви слојеви његови једнодушно кличу: Достојан је! ту му је онда осигурано место, и доцнији нараштај радоваће се само, кад речима и делом може да потврди пресуду својих предака.

Наши слављеници извојевали су себи тешко и трудно своје место, и ако се данас крепко на њему држе, знак је, да је у њима животне снаге за дуги низ година, а знак је и тај, да своје место мисле још већма учврстити и накитити — та они су га сами и заслужили. Нико није био постоје данашњој слави њиховој, из сопствене су се снаге дигли и одржали, а што народ српски у њима ужива и што их слави, показује само, да појми своје дичне синове и кћери, и да радо одаје ономе признање, ком и припада.

Слава им!

Милан Савић.

НА ПОЗОРНИЦИ И У ЖИВОТУ.

ШАЉИВА ИГРА У ЈЕДНОМ ЧИНУ, НАПИСАО М. Ш. М.

(Свршетак.)

Душан. Но, но, не бојте се, нисте ви баш тако осетљиви.

Петровићка. (Станићу и Станићки.) И ви допуштате то, да мене у вашој кући тако руже? Мене, која сам од вајкада пријатељ вашој кући, (Даници) теби још пријатељица из детињства коју си досад увек тако радо примала —

Станаћка. Јер те нисам упознала и видела у правој боји твојој, претваралице лукава!

Петровићка. Господине Станићу! И ви то све гледате и слушате! О, тешко мени, шта морадох дочекати! (Плаче.)

Станић. И мило ми је што се и моја жена

већ једном оствестила и упознала вас! Ја сам јој то већ одавна рекао!

Петровићка. (*Убрише сузе.*) Добро! Кад је тако дакле, онда знајте, да ни ја нисам спала на вас! Овога пута је моја нога последњи пут крочила преко вашег прага! Збогом, госпођо Станићко, тражите себи бољу и вернију пријатељицу! (*Одјурн у јаросни.*)

Станићка. Сретан вам пут, госпођо! За такoм знам да нећу зажалити!

ПОСЛЕДЊА ПОЈАВА.

Станић, Станићка, Даница и Душач.

Станић. Сад ми је све јасно! Сад знам зашто се тако узмувала данас по нашој кући.

Станићка. За то-ли је и мене толико испитивала?

Душач. Бо'ме није ни мене поштедила!

Станић. Но сад хвала богу само кад смо је се опростили једном. Но, верујеш-ли још и сад у верност твоје „пријатељице из детињства“, или боље рећи свога злог духа? Она ти је увек била искрена, а муж —

Станићка. Не, не верујем! Опрости ми, драги мужу! Сад сам се уверила, да си ти најбољи муж и најбољи отац. Одсад ћу само за тебе да живим и за своју децу. (*Загрли их.*)

Завеса пада.

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Отело.* Трагедија у пет чина, написао Вилхем Шекспир. Прва четир чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић. За српску позорницу удеоио А. Хаџић.)

Остали смо у позоришту готово до поладванаест; али је било и вредно. Да је приказана трагедија у целини, остали бисмо за цело до два сата после поноћи, а могли бисмо чути и таквих речи, које нису за свако ухо. Но и овако смо осетили сав моћни уплив генијалног духа, кад смо му гледали несамртне слике живе на позорници. Велико је уживање Шекспира и читати, ма и у преводу, где се ипак губе поједине сјајне тачке из оригинала, а камо ли гледати му остварене идеје, остварене слике, једном речи њега, Шекспира, онаквог, какав хоће да се прикаже.

Насловну улогу приказао је г. Ружић; он је карактер Отелов схватио потпуно, те је такав и био, како га је песник изнео. Отело је пре свега миран, озбиљан; он мало долази у додир с осталим светом, осим званично. Он је безазлен, верује сваком, та одрастао је и дозрео је у великом ратовању, у ком је дознао само за један порок, за кукавшину; остали пороци и нитковлуци у опште и не постоје за њега. Он је племенит, те мисли, да сви људи морају осећати и мислити тако исто, као он. Како му се дакле морале ширити груди, споља тако црне а изнутра тако беле, кад се уверио, да га младо, чисто и красно девојче љуби, и то њега ради, његових врлина, његове храбрости, његове судбине ради! То је био за њега први часак среће. Он је тако безазлен, да се чисто зачудио, што је у себи нашао неко ново осећање, што је нашао и у себи љубави. О, како се топио у том осећању!

Па како му је онда било, кад су му почели будити гује у грудима — та има их сваки човек — које су отровним зубима халацљиво гризле препуно срце његово, а онгрим реповима шибале велику душу његову. Зар се могло онда друкче и свршити!? Та Отело није смрза са Исланда, он је син африкански; под жарким сунцем је угледао света, а по усхијаном песку је играо прве игре своје. У њему је нарав лавовска; ни лав неће дирати човека, док није раздражен, али онда тешко сваком. Е тако је и Отело морао смлавити Дездемону, па онда и себе. Како је Ружић Отела претопио у себе, или боље рећи, себе претопио у Отела, показало се на свакој цртици његове игре. Из почетка миран и одан: војник и муж. Он зна само за дужност: војничку и мужевљеву. А кад се у њему пробуди сотона — ала је избијао из ужасних очију оних, ала је потмуло рикао из запенушених уста оних, ала је био баш прави ђаво, не само по спољашњем облику! Ужасан је био Ружић! — Кад бих навео сваку црту, коју је уметнички истакао, морао бих исписати целу улогу са примедбама о Ружићевом приказу; али то не иде, одвело би ме далеко. Али то не могу пропустити, да му не кажем, да нас је својом игром баш обвезао. Многи, који је Отела познавао из књиге, или који је само знао за Отела, као за ужасно љубоморног човека, који дави своју невину жену зато, што је Африканац, дивљак, звер, — из Ружићевог приказа видео је, да такав Отело није, какав је у замисли његовој, већ да је са свим друкчи. Ружић је показао, какав је Отело, и то Шекспиров Отело.

(Свршиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

59. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

ПРЕ ПОЛАСКА ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ НА ПУТ ПРЕТПОСЛЕДЊА ПРЕДСТАВА,
А У КОРИСТ ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 6. АПРИЛА 1886.

Први пут:

ЧЕТИРИ МИЛИОНА РУБАЉА.

ШАЉИВА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО СТЕВАН Ј. ЈЕФТИЋ.

ОСОБЕ:

Јефта Бакаловић, богат трговац	Милојевић.
Стана, жена му	Д. Ружићка.
Смиљана, кћи им	Л. Хаџићева.
Газда Таса, ликерџија и зеленаш	Добриновић.
Перса, удовица, по занату проводациница	Ј. Добриновићка.
Глиша, богаташки син	Марковић.
Милен Димитријевић, мерник	Ђурђевић.
Кузман, слуга му	Петровић.
Влајко, млад адвокат, рођак Јефтин и друг миленов	Миљковић.
Ђира, шегрт Јефтин	В. Димитријевић.
Сока, куварица у бакаловићевој кући	Д. Бандобранска.
Стари сват	Васиљевић.
Први	Кестерчанек.
Други } сељак	Стојчевић
Трећи }	Лазић.
Прва	З. Милојевићка.
Друга } сељанка	М. Максимовићева.
Трећа }	С. Бркићева.
Четврта }	Д. Николићева.

Сељаци, сељанке, чељад, сватови, цигани, свирачи. — Збива се у Србији, у варошици, у садање време.

У уторак 8. априла пре поласка позоришне дружине на пуш последња представа, а први пут: „ФАУСТ“. Трагедија у 6 раздела, написао В. Гете, превео Милан Савић, за српску позорницу удесно А. Хаџић. — За овај комад зготовљено је ново одело и набављен је цео прибор уз њега.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека се изволи това ради пријавити у писарници позор. најдуже до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.